

wyż. 25.04.2016d

Prof. dr hab. Janina Kostkiewicz
Uniwersytet Jagielloński

**Ocena dorobku naukowo-badawczego, dydaktycznego i organizacyjnego w
postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego Doktorowi Jackowi
Taraszkiewiczowi prowadzonym na Wydziale Studiów Edukacyjnych
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu**

Zgodnie z treścią art. 16, pkt. 1 i 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (ze zmianami z dnia 18. 03. 2011 r.) ocenie w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego podlegają: *osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora*, które powinny stanowić *znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej*. Ocenie podlega również *aktywność naukowa lub artystyczna* Habilitanta. Ponadto Art. 16 § 3 Ustawy zobowiązuje do oceny Habilitanta we wskazanych obszarach zgodnie z kryteriami oceny ujętymi w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1.IX.2011r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165). Obszary te wskazują niżej kolejne punkty recenzji.

1. Ocena osiągnięć naukowo-badawczych Doktora Jacka Taraszkiewicza po uzyskaniu stopnia naukowego doktora

Dr Jacek Taraszkiewicz (ur. 1959r.) jest absolwentem Uniwersytetu Gdańskiego – stopień magistra uzyskał w 1983 r., stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki w 1995 r. na podstawie rozprawy *Nauczanie historii w szkolnictwie pijarskim w okresie staropolskim* przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Lecha Mokrzeckiego. Od roku 1987 dr Jacek Taraszkiewicz zatrudniony jest w Zakładzie Historii Nauki, Oświaty i Wychowania Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego. W okresie po doktoracie uzyskał dorobek naukowy, na który składa się łącznie 38 pozycji, w tym: dwie monografie autorskie, trzy współredakcje monografii, 18 rozdziałów w pracach zbiorowych, 12 artykułów w czasopiśmie, 3 recenzje (co uwzględnia pozycje złożone do druku – wg. Zał. 4)¹.

¹ Z analizy przesłanej mi dokumentacji wynika rozbieżność o jedną pozycję w ilości publikacji po doktoracie. Prawdopodobnie Autor wskazując ich 39 błędnie policzył 5 recenzji – Zał.4 (z którego wynika, że po doktoracie było ich trzy), przy tym prawdopodobnie Habilitant nie policzył tekstów złożonych do druku (ja je uwzględniam).

JKoz

Zgromadzony dorobek jest jednolity tematycznie, lokuje się w obszarze historii oświaty i wychowania w tradycyjnym jej rozumieniu.

Jako *osiągnięcie naukowe* do oceny, Habilitant przedstawił 21 pozycji. Zgodnie z kryteriami zawartymi w (Dz. U. Nr 196, poz. 1165), przedstawia się ona następująco:

1.1. Autorstwo / współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH): Habilitant posiada w swoim *osiągnięciu naukowo-badawczym* dwie publikacje w czasopismach znajdujących się w powyższych bazach. Są to artykuły: *Miejsce nauczania historii w pijarskich profesoriach Rzeczypospolitej w XVIII wieku* (Biuletyn Historii Wychowania, 2011 nr 27, s. 51-58, baza JCR) oraz *Nauczanie historii w szkołach pijarskich prowincji litewskiej w świetle reformy szkolnej z 1762 roku* (Kwartalnik Pedagogiczny 1997, nr 3/157, s. 189-194 – baza CEEOL ERIH Plus). Habilitant ponadto posiada jeszcze dwie prace (których nie wykazał w ramach *osiągnięcia naukowego*) opublikowane w czasopismach z powyższych baz/list: *Kierunki badań w Zakładzie Historii Nauki, Oświaty i Wychowania IP Uniwersytetu Gdańskiego w latach 1953-2001* (Biuletyn Historii Wychowania) oraz *Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji pt. Dzieje Dydaktyki Historii w Krajach Europejskich* (Przegląd Historyczno-Oświatowy). Teksty wskazane tu jako *osiągnięcie* są, krótkimi, ale treściwymi przyczynkami i współtworzą obszar badawczy, który niżej wskazany będzie jako wyodrębniona przez Habilitanta edukacja historyczna w szkołach pijarskich. Treści obu artykułów są komplementarne względem siebie - mimo nawiązywania do pewnych wspólnych faktów / danych i zasługują na pozytywną ocenę.

1.2. Autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych, niż znajdujące się w bazach lub listach, o których mowa w §3, dla danego obszaru wiedzy.

W obszarze tym mieszczą się pozostałe prace składające się na zgłoszone *osiągnięcie naukowe*. Dokonując przeglądu prac je tworzących nie można w zasadzie wyodrębnić większej ilości tematycznych obszarów działalności naukowo-badawczej Habilitanta – co zwyczajowo się czyni – bowiem wszystkie prace mieszczą się w szeroko rozumianym zagadnieniu szkolnictwa pijarów. W obrębie tego zagadnienia występują rozwinięcia tematów takich jak: 1) sprowadzenie i organizacja zakonu pijarów i ich szkolnictwa, 2) edukacja historyczna w szkołach pijarskich, 3) dydaktyczny wymiar pracy szkół pijarskich (struktura organizacyjna szkół, programy i podręczniki, treści kształcenia w poszczególnych rodzajach klas, teatr szkolny, prace naukowe i dydaktyczne nauczycieli-pijarów) oraz konteksty społeczno- narodowe i narodowościowe.

Zaproponowany do oceny dorobek jest monolitem tematycznym skupiającym się tylko wokół szkolnictwa pijarów. Można znajdować plusy takich zainteresowań badawczych (tu ich ukoronowaniem jest wysoce specjalistyczna monografia wskazana jako główne osiągnięcie naukowe), ale są też ujemne strony takiej decyzji. Bardzo wąska specjalizacja badawcza, z czym mamy do czynienia u Habilitanta, jest ograniczeniem dla jego roli pedagoga, nie tylko jako badacza, lecz szczególnie jako nauczyciela

akademickiego. Zgłębianie badawcze innej problematyki pozwoliłoby rysować rolę szkolnictwa pijarów na szerszym tle, nie tylko jako element historii polskiej edukacji (co czyni Habilitant), ale także kreślić rolę pijarów w dziejach kultury polskiej w stosownych proporcjach na tle innych inicjatyw edukacyjnych. Tymczasem odniesień tych jest mało i stanowią one zaledwie wzmianki wypowiedziane w kontekście i na marginesie tematu wiodącego. Prac o innej problematyce niż działalność pijarska nie ma (jeśli uznamy prace o Stanisławie Konarskim i KEN jako o dziele przede wszystkim pijarów).

Pomijając monotematyczność dorobku, uznać należy, że przedłożone do oceny prace charakteryzują się dobrym poziomem merytorycznym. Jako całość, *osiągnięcie naukowe* Dr. J. Taraszkiewicza jest spójnym i bodajże najbardziej zaawansowanym w polskiej historii wychowania opisem wyników badań nad dziejami szkolnictwa pijarów XVII i XVIII wieku w Rzeczypospolitej okresu staropolskiego.

Zwieńczeniem badań Jacka Taraszkiewicza jest monografia *Pierwsze stulecie zakonu pijarów na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów (1642-1740)*, Gdańsk 2015, ss. 362. Praca jest znakomita w swojej merytorycznej warstwie. Jest też „ciężka” w odbiorze, głównie z powodu ograniczonego – jak wynika ze Wstępu, w sposób celowy – ustrukturyzowania jej treści. Autor 289 jej stron (resztę stanowią Aneksy, Bibliografia, Indeks osób) – pomieścił w trzech rozdziałach, jak pisze: „za wzorem zakonników z przełomu XVII i XVIII wieku – zachowano ten trójpodział” (s.14). Wierność tej zasadzie (zaznaczam to na marginesie oceny) poszła, moim zdaniem za daleko – Spis treści pomija, skąd inąd dobrze napisany Wstęp, trójpodziałowi nie zaszkodziłoby też wyodrębnienie podrozdziałów.

Monografia, nie tylko we Wstępie, ale i poprzez Bibliografię oraz liczne odwołania, bardzo dobrze oddaje stan badań nad działalnością zakonu pijarów w Rzeczypospolitej, co jest właściwym punktem wyjścia do szczegółowego ukazania pracy zakonu w latach 1642-1740, czyli od sprowadzenia go do Rzeczypospolitej, do powołania Collegium Nobilium. Rozdział I monografii „Powstanie, założenia organizacyjne i podstawy materialne zgromadzenia pijarów w granicach Rzeczypospolitej Obojga Narodów - *ORIGO FUNDATIONIS*” (s. 15-116) – traktuje o powyższym z uwzględnieniem szerokiego kontekstu polskiego i europejskiego oraz takichż źródeł. Budująca jest ich wielość, różnorodność. Autor pokonał tu podstawową, jak sam pisze, trudność polegającą na rozproszeniu i szczątkowości źródeł. I chociaż rozdział dotyczy – na co wskazuje jego tytuł – ogólnych spraw jako podstaw działalności zakonu, to wątek pedagogiczny (sieć organizacyjna, zasady pracy, budynki, fundacje) z aspektem organizacyjnym i działalnością towarzyszącą (np. drukarnia) jest w tym rozdziale wiodący. Ważne jest oddanie rangi dwóch prowincji: polskiej (koronnej) i litewskiej jako istotnych dla umocowania się pijarów w Europie Środkowej (Węgrzech, Austrii, Czechach, Bawarii) oraz uruchomienia przez pijarów w Rzeczypospolitej do 1740 roku, 23 szkół, w tym 7 w ówczesnym Wielkim Księstwie Litewskim.

Rozdział II. „Kadra, jej poziom wykształcenia i przygotowania do pracy naukowej i dydaktycznej oraz charakterystyka uczniów – *FUNDATIONIS PROGRESSUS*” (s. 117-179) zawiera bogactwo faktów, które winny być spożytkowane nie tylko dla historii oświaty i wychowania, ale także

w historii tak ważnych subdyscyplin jak: dydaktyka ogólna, teoria wychowania, czy pedeutologia. Rozdział ten pokazuje dynamikę rozwoju działalności dydaktycznej zakonu, co doskonale widać za pośrednictwem liczby uczniów. Coroczne wykazy frekwencji pokazują na przykład, że w 1735 roku w Rzeczypospolitej² w szkołach pijarów kształciło się 5521 uczniów; a w latach 1781-1890 w sumie około 41,5 tyś. w szkołach koronnych i litewskich.

Podstawowym mankamentem pracy - jako podstawy awansu z pedagogiki - jest *stricte* historyczne podejście Habilitanta do podjętej problematyki. O ile w przypadku rozdziału I rzecz ta nie burzy oczekiwań czytelnika - pedagoga, to w rozdziałach II i III niedobór podejmowania i interpretacji zagadnień pedagogicznych narasta – kulminację osiąga w rozdziale trzecim. Jeśli chodzi o rozdział II, Autor wskazując np. dokument opisany w przypisie 26 (s. 122) zawierający „oceny opisowe dotyczące pracy wszystkich nauczycieli w szkołach pijarskich prowincji koronnej” (przyp. 26, s. 122). Jakiż to skarb (!) Dlaczego Habilitant nie pokusił się o analizę treści tego dokumentu? Przecież to tematyka dzisiaj bezcenna... Czy niechęć badaczy (a może nadmierna trudność tej czynności) do wydobywania istoty postępowania w tych kwestiach wypracowana przez pijarów, nie jest przyczyną do opiewania rozwiązań obcych [J. Sturma i J. A. Komeńskiego] jako rzekomo nowatorskich?

Rozdział III *Formy, metody i treści nauczania oraz kierunki wychowania – Foundationis Perfectio* ponownie epatuje ilością wskazanych prac profesorów – pijarów, co jest bardzo ważne, jednak poza ogólnym (rzadko obszerniejszym) wskazaniem na ich główne przesłanie, nie ma tu decyzji badawczej o rekonstrukcji ich pedagogicznej treści, wymowy, typowo pedagogicznych wskazań. Np. z jakże ważną informacją o poglądach Kalasancjusza, wyprzedzających w czasie poglądy Komeńskiego, Autor ucieka do przypisu (przyp. 15, s. 183). Podobnie rzecz się ma z brakiem istnienia własnej koncepcji (programu) dydaktyczno-wychowawczej, na wzór jezuickiego *Ratio studiorum* w zgromadzeniu pijarów. W tej kwestii jest rzeczą niezmiernie ważną, że Jacek Taraszkiewicz słusznie pisze, że wydaje się, iż „ocena ta jest błędna, gdyż zakon ten, wzorując się na jezuitach, sporządził pewien zbiór przepisów” (s. 188). Jednak Autor tego znanego sobie zbioru owych przepisów, nie rekonstruuje w całej ich pełni – np. poprzez analizę hermeneutyczną treści. Zamiast próby rekonstrukcji pijarskiego *ratio studiorum*, czyni nadmiernie wiele odniesień (s. 186-188) do dokumentu jezuickiego. Otrzymujemy wprawdzie na s. 189-191 garść informacji o programie i organizacji szkół pijarskich <<w myśl „pijarskiego *ratio studiorum*”>>, ale tekst ten wydaje się powierzchowny w stosunku do

² Moim zdaniem Autor nadużywa sformułowania „na ziemiach ówczesnej Rzeczypospolitej” (np. s. 179) odnośnie np. do roku 1735. Uzasadniony jest zwyczaj używania przez historyków określenia „na ziemiach polskich...” odnośnie do okresu zaborów (i braku państwa). W 1735 r. Polska jeszcze istnieje. Podobnie jest z reinterpretacją, którą Autor zapowiada i której w wielu miejscach dokonuje. Czy jednak poziom krytyczności jest u Autora wystarczający? Wydaje się, że pojawiły się w tej pracy, nieliczne, acz istotne cytaty „za autorytetem”. Np. cytat za J. Tazbirem „zakony traciły intelektualnie na odejściu cudzoziemców, ale zyskiwały prestiż w oczach coraz bardziej ksenofobicznej szlachty” (przyp. 38, rozdz. II). Twierdzenie to nie jest udokumentowane badaniami ani w zakresie intelektualnej wyższości cudzoziemców, ani „ksenofobiczności” szlachty w okresie przedrozbiorowym (!!!) – nie należy tu mylić ksenofobii z kształtowaniem się poczucia przynależności narodowej. Rzeczypospolita Obojga Narodów miała więcej otwartości na pluralizm nacji, niż ksenofobii. Cytat z przyp. 38 wydaje się być kalką z poprawności politycznej typowej dla PRL-u i niektórych zjawisk w latach późniejszych.

Handwritten signature

wymienionej przez Habilitanta ilości dzieł; nie wystarczający, a przede wszystkim nie jest ustrukturyzowany problemowo według jakiegoś obranego kryterium np. ideał, cele, treści wychowawcze, treści kształcenia, metody, środki dydaktyczne i wychowawcze lub dziedzinami) lub dziedzinami (w kilku miejscach pojawiają się elementy wychowania zdrowotnego i fizycznego). Czy nie można było zrekonstruować systemu wychowawczego (w tym dydaktycznego) z wyodrębnieniem założeniowości: filozoficznej (ontologicznej i epistemologicznej), teologicznej, antropologicznej, aksjologicznej (o tej dowiadujemy się najwięcej w sposób pośredni), o wynikającym z powyższego ideale wychowania (ten też wyłania się bardzo wyraźnie), a na tym tle dopiero dydaktyki pijarów (programów, treści, metod, form, środków dyd.). Autor wprawdzie wspominał o zaleceniach soboru trydenckiego dotyczących potrzeby kształcenia w naukach świeckich (s. 186) i pisze o odmiennej ich realizacji przez zakon jezuitów i pijarów (s. 191), ale objaśniający komentarz to zaledwie trzy zdania i to „okraszone” porównaniem ze szkolnictwem protestanckim, co jest słuszne, ale nie powinno z tego wynikać. Wprawdzie dalsza część rozdziału III (s. 191-282) zawiera wiele informacji zgodnych z tym, co zapowiedziano w jego tytule „Formy, metody i treści nauczania oraz kierunki wychowania...”, lecz wymienione w tytule podstawowe kwestie dydaktyczne są przemieszane, nie wiadomo dlaczego, chociaż z drugiej strony uznać należy, że narracja Autora w przyjętym sposobie mówienia o elementach pracy pedagogicznej pijarów jest logiczna i przystępna w odbiorze.

Atutem tego rozdziału jest zgromadzenie ogromnej wiedzy o pracy pedagogicznej pijarów – od drobnych egzemplifikacji, poprzez źródła przyjmowanych rozwiązań, uwagi o realizacji i zawartości treści poszczególnych przedmiotów. Ich zebranie jest niewątpliwą zasługą Habilitanta.

Cennym zabiegiem jest umieszczenie ośmiu Aneksów – ich treść przybliży klimat kultury omawianego okresu. Niezwykle cenna jest Bibliografia przedstawiająca źródła archiwalne (rękopisy, maszynopisy i druki) – ogromne, rozsiane po całej Europie.

Autor niniejszej monografii jawi się jako wybitny znawca podjętej problematyki, swobodnie poruszający się w przywołanym bogactwie źródeł. Monografia jest znakomitym dokumentem uzasadniającym wybitny wkład zakonu pijarów w rozwój szkolnictwa w Rzeczypospolitej. Autor osiągnął cel swoich badań – dokonał reinterpretacji wielu spłyconych w dotychczasowych opracowaniach poglądów na rolę tego zgromadzenia w dziejach polskiej i europejskiej kultury i szkolnictwa. Główne punkty tej reinterpretacji (z naciskiem na korektę interpretacji wcześniejszych niż Autora) najwyraźniej zaznaczają się w zakresie: szerokiego uzasadnienia, że pijarzy są godni uwagi także przed rokiem 1740; że Collegium Nobilium jest wzorem szkolnictwa katolickiego - właśnie dzięki temu okresowi jego dziejów w wydaniu pijarskim. Reinterpretacji tej towarzyszyło odkrycie nowych źródeł i uzupełnienie opisu bibliograficznego źródeł znanych; uzupełniona została lista nauczycieli i pogłębiona ich identyfikacja [co twierdzą na podstawie deklaracji Dr. Taraszkiewicza – s. 13 Autoreferat – bowiem osobiście tak pogłębionych badań nad źródłami (archiwaliami) działalności pijarów nie prowadziłam]. Niezwykle cennym ustaleniem – głęboko i szeroko uzasadnionym – jest to, że pijarzy w sytuacji zagrożenia niepodległości państwa polskiego wysunęli na pierwszy plan historię

ojczystą, ukazywali konieczność przeprowadzenia reform politycznych, ekonomicznych i wojskowych. Realizowali wychowanie zorientowane na patriotyczne cele, na umiejętności i wzorowe postawy obywatelskie. Analiza ich działalności pedagogicznej i kulturotwórczej z lat 1642 – 1740 zawarta w monografii pokazuje, że pijarzy już w pierwszym stuleciu działalności programowo ukierunkowanej na edukację, wypracowywali samodzielny jej model wywodzący się z inspiracji założyciela Kalasancjusza.

Podsumowując, monografia *Pierwsze stulecie zakonu pijarów na ziemiach Rzeczypospolitej obojga narodów (1642-1740)* opublikowana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego (2015) jest pracą wypełniającą brak syntetycznego ujęcia pierwszego stulecia działalności pedagogicznej pijarów w Polsce. Jest pracą ważną, potrzebną i kompetentnie napisaną, uwzględniającą wielość różnorodnych źródeł, które – mimo niszczącej działalności zaborców i późniejszych okupantów – częściowo się zachowały; jest to monografia **o cechach dokumentu i zbioru źródłowych danych**, które mogą (i powinny) być poddane głębszej interpretacji. W monografii *Pierwsze stulecie zakonu pijarów na ziemiach Rzeczypospolitej obojga narodów (1642-1740)* Dr Jacek Taraszkiewicz zrealizował tytułowe zadanie z pełnym powodzeniem – jeżeli przyjmujemy perspektywę historyka oświaty i wychowania. Autor pokazał przy tym (głównie za pośrednictwem wskazania wielu dzieł autorstwa profesorów – pijarów) ogromne pole badawcze wymagające m. in. dobrej znajomości łaciny i kompetencji z filologii staropolskiej. Dopiero analiza hermeneutyczna tych tekstów – wybranych pod kątem zawartości myśli pedagogicznej oraz interpretacji poprowadzonej według kryteriów poszczególnych subdyscyplin pedagogicznych – może przynieść satysfakcjonujące (z perspektywy pedagogiki: pedagogiki ogólnej, dydaktyki ogólnej i dydaktyk szczegółowych, poszczególnych dziedzin teorii wychowania, organizacji szkolnictwa, pedeutologii) dzieło. Jego treść współtworzyłaby nie tyle dzieje historii oświaty, co pedagogiki polskiej i europejskiej. Oceniana monografia Jacka Taraszkiewicza stanowi bardzo dobrą, niezbędną do tego podstawą. Wspominam o tym, nie po to, by pomniejszyć wartość cennej książki Dr. Taraszkiewicza, lecz dlatego, by zachęcić do wykonania takich badań. Uważam bowiem, że jest niewielu badaczy, którzy mogliby taką pracę wykonać. Dr Taraszkiewicz posiadał ku temu doskonałe historyczne przygotowanie, które można uzupełnić pogłębionymi studiami nad pedagogiką ogólną, teorią wychowania, dydaktyką ogólną... i odejściem od metod historycznych (ostatnie dwa zdania niech pozostaną na marginesie recenzji – do późniejszej decyzji Autora).

1.3. Artykuły zgłoszone do oceny - jako dalsza część osiągnięcia naukowego (Załącznik 5) w łącznej liczbie 19, publikowane są w pracach zbiorowych lub czasopismach nieobecnych na listach JCR, ani ERIH. Cztery z nich publikowane są w językach obcych, co spełnia dodatkowo funkcję międzynarodowego upowszechniania dorobku polskich pedagogów. W języku obcym opublikowana jest także współredagowana przez Habilitanta monografia *Rola i znaczenie Komisji Edukacji Narodowej z perspektywy 240 rocznicy jej powstania* (tłumaczenie tytułu moje) opublikowana w Kijowie w 2015 roku (ss. 159). Wszystkie zgłoszone do oceny artykuły dotyczą wybranych kwestii działalności zakonu pijarów. Artykuły stanowią rozprawy historyczno-pedagogiczne napisane na przyzwoitym poziomie.

Ani miejsce publikacji, ani ich jakość merytoryczna nie stanowią problemu w ich ocenie – ta jest pozytywna. Problemem dla recenzenta jest ponowne pojawienie się znacznej ilości zawartych w nich zagadnień w monografii *Pierwsze stulecie zakonu pijarów na ziemiach Rzeczypospolitej obojga narodów (1642-1740)* ewentualnie w monografii nie zgłoszonej jako osiągnięcie naukowe, ale załączonej w teczce i składającej się na dorobek Habilitanta *Edukacja historyczna w szkolnictwie pijarskim Rzeczypospolitej 1642-1773* (Gdańsk 2011) – tu należy zauważyć, że Autor nie informuje we Wstępie jak monografia ta ma się w stosunku do pracy doktorskiej (informację taką należy zaliczyć do dobrych obyczajów w nauce).

Fakt powtórzenia się w monografii tak pełnego spektrum zagadnień / problemów wcześniej opracowanych na potrzeby artykułów, jest wysoce wątpliwy. Wiadomo, że praktyka publikowania cząstkowych wyników badań jest pożądana, ale tu moim zdaniem poszła nieco za daleko. Wątpliwości pogłębia w przypadku Dr. Taraszkiewicza brak tekstów o tematyce „innej niż pijarska”. Gdyby Autor zdecydował się na poszerzoną strukturę treści monografii (rozbudowany Spis treści), wykazałby ten mankament swego dorobku. Daleka jestem jednak od doszukiwania się tu celowego, niestosownego działania - w mojej ocenie ten mankament dorobku usuwa w cień i zdominowuje precyzja badawcza Autora, szczególność i ogólnie wysoka jakość monografii habilitacyjnej.

Zarówno w artykułach, jak i w monografii pojawił się wątpliwy (błędny?) passus wskazujący (sugerujący), iż jezuita opracowując *Ratio studiorum* „nie mogli odrzucić doświadczeń protestanckich” (art.: „Pijarskie *Ratio studiorum*”, s. 159) – ze wskazaniem na czerpanie z luteranckiego gimnazjum w Strasburgu kierowanego przez Jana Sturma. Dość obszerny akapit o tym traktujący, nie jest umocowany w żadnym z licznych źródeł, ani opracowań. Tymczasem F. Paulsen w obszernym dziele *Geschichte des gelehrten Unterrichts* (Leipzig 1919, s. 417-425) pisze, iż jezuickie *Ratio studiorum* - jako dzieło - jest efektem 50-letniej praktyki w kolegiach, wynikiem dyskusji w różnych gremiach TJ i na różnych jego poziomach; nie zawiera przypadkowych, niesprawdzonych tez i zasługuje na miano idealnie zmontowanego systemu. Dodać należy, że Paulsen jako piewca Kanta pragnący uczynić go oficjalnym filozofem protestantyzmu, raczej nie odbierałby im zasług poprzez „przypisywanie” ich osiągnięć katolickim jezuitom.

Podsumowując, artykuły wskazane przez Autora, jako egzemplifikacje Jego osiągnięć naukowo-badawczych oceniam pozytywnie, chociaż niżej aniżeli monografię autorską. Artykuły te nie zawsze są szerokimi rozprawami, czasem wąsko sygnalizują podjęte zagadnienia, wprowadzając w nie – są pracami o średnim poziomie, uzupełniającymi osiągnięcie główne, jakim jest bardzo dobra monografia habilitacyjna.

Trzy publikacje książkowe pod współredakcją Dr. Jacka Taraszkiewicza (jedna w druku, wskazywana w załącznikach, nie została wliczona do *osiągnięcia*) są przykładem poprawnie zaprojektowanej i zrealizowanej problematyki badawczej. Udział w pracach nad nimi jest dowodem zaangażowania Habilitanta w działalność naukową i dydaktyczną wychodzącą poza podstawowy

program kształcenia na kierunku pedagogika w Jego macierzystej Uczelni – oceniam je pozytywnie, podobnie jak fakt publikacji jednej z nich (oraz 4 artykułów) w językach obcych.

Podsumowując, Kandydat ma w swoim dorobku publikację monograficzną, która posiada wysoką wartość naukową oraz publikacje „towarzyszące” - co stanowi dobrą podstawę kontynuowania procedury oceny dorobku naukowo-badawczego, dydaktycznego i organizacyjnego w przewodzie o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

1.4. Sumaryczny impact factor publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania;

1.5. Liczba cytowania publikacji według bazy Web of Science (WoS);

1.6. Indeks Hirscha opublikowanych publikacji według bazy Web of Science (WoS): w odniesieniu do trzech powyższych kryteriów, w dokumentacji Habilitanta brak do nich odniesienia. Google scholar nie wykazuje cytowania publikacji Dr. J. Taraszkiewicza.

1.7. Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach: w dokumentacji Habilitanta nie znajdują śladów o możliwości kierowania projektami; można pośrednio wnioskować o udziale Habilitanta w międzynarodowym projekcie „S(z)koldem, 2000, Linköping (Szwecja), na podstawie Zał. 7.

1.8. Międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio naukową lub artystyczną: W tym obszarze Habilitant wskazuje nagrody krajowe. Za działalność naukową Dr J. Taraszkiewicz otrzymał nagrodę Rektora Uniwersytetu Gdańskiego w 1995 roku. W tym miejscu należy wskazać także na nagrody obejmujące działalność naukowo-dydaktyczno-organizacyjną: Medal srebrny za długoletnią służbę od Prezydenta RP (2009r.) oraz na medal „Za szczególne zasługi” Kapituły Stowarzyszenia Absolwentów Uniwersytetu Gdańskiego (2012r.).

1.9. Wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych: Habilitant w okresie po uzyskaniu stopnia naukowego doktora uczestniczył czynnie (z referatem – tematy referatów w Zał. 6) w 22 konferencjach, w tym: w trzech za granicą (Szwecja, Ukraina), w sześciu konferencjach międzynarodowych na terenie Polski oraz 13 trzynastu krajowych. Aktywność Habilitanta w zakresie spełnienia tego kryterium można ocenić jako niewielką, mając na uwadze 20 - letni okres jaki upłynął od doktoratu (1995r.). Habilitant jednak współpracował w tym zakresie z ośrodkami akademickimi w kraju i zagranicą (Szwecja, Ukraina) specjalizującymi się w jego dyscyplinie. Uznać zatem należy, że dr Jacek Taraszkiewicz spełnia kryterium związane z udziałem w międzynarodowych i krajowych konferencjach.

2. Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej dr. Jacka Taraszkiewicza

Niniejsza część oceny winna, moim zdaniem, obejmować także działalność organizacyjną habilitantów, której nie obejmują kryteria występujące w Ustawie, a która dotyczy pracowników naukowo-dydaktycznych zajmując sporą część ich czasu przeznaczanego na pracę w uczelni.

W tej właśnie dziedzinie pracy organizacyjnej Dr Jacek Taraszkiewicz posiada znaczące osiągnięcia i sukcesy. Dr J. Taraszkiewicz przez okres 10 lat pełnił ważne i wysokie funkcje w Uniwersytecie Gdańskim: w latach 1999-2002 był Prodziekanem ds. Studenckich na Wydziale Nauk Społecznych UG; następnie przez dwie kadencje 2002-2005 oraz 2005-2008 pełnił funkcję Prorektora ds. Studenckich w Uniwersytecie Gdańskim. Ponadto: przewodniczył Wydziałowej Komisji Wyborczej do KBN (2000); przewodniczył Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów; brał udział w posiedzeniach Rady Wydziału Nauk Społecznych UG (1994-2002 i od 2012 do dotychczas); udział w pracach Rady Instytutu (1994-2002); był członkiem Uczelnianego Kolegium Elektorów (2002); wielokrotnie członkiem i sekretarzem komisji rekrutacyjnej w IP UG, a w latach 2003-2008 przewodniczącym Uczelnianej Komisji Rekrutacyjnej w UG; członkiem Uczelnianego Kolegium Elektorów 2008; współpracował z Prezydentem Gdańska w latach 2002-2009 na rzecz niepełnosprawnych; Pełnomocnikiem Rektora ds. współpracy z organizacjami studenckimi; członkiem Podzespołu ds. Studenckich Zespołu Wdrożeniowego Komisji ds. Polityki Ryzyka (zob. Zał. 10). Fakty te należy uznać za wyraz kompetencji akademickich i wysoko ocenić.

2.1. Uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych: Habilitant w dokumentacji wniosku nie informuje, by uczestniczył w programach europejskich i międzynarodowych lub krajowych, które miałyby charakter dydaktyczny.

2.2. Udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji: Habilitant wskazuje w dokumentacji (Zał. 7) swoje członkostwo w komitetach organizacyjnych czterech konferencji międzynarodowych (3 w Polsce, 1 w Szwecji). Ponadto wskazuje pełnienie funkcji sekretarza międzynarodowej konferencji w Gdańsku oraz członkostwo w komitetach organizacyjnych sześciu konferencji krajowych. Pełnił ponadto rolę moderatora debaty na konferencji krajowej oraz rolę opiekuna naukowego na konferencji doktorantów. W zakresie tego kryterium zaangażowanie Habilitanta jest wystarczające i pozytywne.

2.3. Nagrody i wyróżnienia: Dr Jacek Taraszkiewicz był często nagradzany pracownikiem Uniwersytetu Gdańskiego. Sześciokrotnie - w kolejnych latach 2003-2008 - nagradzano go za osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze i organizacyjne Nagrodą Rektora UG; ponadto w roku 2014 został laureatem Nagrody im. Krzysztofa C. Mrongowiusza. Nauczyciel Roku 2014, na UG.

2.4. Udział w konsorcjach i sieciach badawczych: BRAK.

2.5. Kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami: Habilitant nie uwzględnił takiego punktu w swojej dokumentacji, jednakże pośrednio można wnioskować o udziale w międzynarodowym projekcie „S(z)koldem, 2000, Linköping (Szwecja) – w

Załącznik 7: Dr Taraszkiewicz wskazuje tu na udział w Komitecie organizacyjnym Sesji poświęconej podsumowaniu tego projektu; w Załączniku 6 na referat w Sesji poświęconej projektowi o takiej nazwie.

2.6. Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism: Habilitant jest od roku 2010 członkiem komitetu redakcyjnego serii wydawniczej „Szkola – Państwo – Społeczeństwo”, nie wskazuje jednak w jakim wydawnictwie; jest Przewodniczącym Rady Programowej „Gazety Uniwersyteckiej” od 2010 roku (pismo UG); jest też członkiem komitetu redakcyjnego publikacji „Szlakami przeszłości i czasów współczesnych” Gdańsk 1996. Myślę, że w tym punkcie należy wskazać na współredakcję 3 książek (bowiem są to redakcje zespołowe) wskazanych w Załączniku 3 [w tym 2 w *osiągnięciu naukowym* (punkt I Załącznik 3) oraz 1 (punkt II Załącznik 3 – złożone do druku) Habilitanta.

2.7. Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych: BRAK.

2.8. Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki: wśród osiągnięć dydaktycznych ulokować można pracę w zakresie funkcji prodziekana i prorektora ds. studenckich – jednak żadne doświadczenia z tej pracy nie zostały opublikowane. W zakresie popularyzacji nauki przez dr. Jacka Taraszkiewicza mogą wchodzić artykuły i współredagowana monografia w językach obcych (gł. na Ukrainie), jednak artykułów popularnonaukowych Habilitant nie posiada / nie wymienia.

2.9. Opieka naukowa nad studentami w toku specjalizacji: opieki naukowej nad studentami Habilitant nie wskazuje, jednak pełnił rolę opiekuna naukowego w Konferencji: Samorządność doktorancka w Polsce – rozwój, funkcjonowanie, perspektywy (Gdańsk 2013) – ta funkcja winna być w tym punkcie uwzględniona (Załącznik 7, p. 6).

2.10. Opieka naukowa nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego, z podaniem tytułów rozpraw doktorskich: BRAK.

2.11. Staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich: BRAK.

2.12. Wykonanie ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców: BRAK.

2.13. Udział w zespołach eksperckich i konkursowych: BRAK.

2.14. Recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych: BRAK.

Konkluzja końcowa. Dr Jacek Taraszkiewicz nie spełnia wszystkich kryteriów wymienionych w Rozporządzeniu MNiSW z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Wśród istotniejszych wskazać można powyższe punkty opatrzone wynikiem BRAK. Habilitant nie wykonywał zatem ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców; nie uczestniczył w zespołach eksperckich i konkursowych; nie recenzował projektów międzynarodowych lub krajowych; jak również nie pełnił

funkcji promotora pomocniczego w przewodach na stopień naukowy doktora. Jednakże należy uwzględnić fakt, że wymogi te objęły tylko końcowy okres, w którym powstawał dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny Habilitanta – pochodzi on przecież z lat 1995-2015, natomiast powyższe kryteria wprowadza dopiero Ustawa z 2011 roku (zupelną nowością jest promotorstwo pomocnicze, wymóg tak szerokiej pracy w ramach sformalizowanych projektów i współpracy międzynarodowej, a przede wszystkim publikowanie w czasopismach znajdujących się w wybranych bazach / listach).

Habilitant posiada jednak po dwa artykuły opublikowane w czasopismach z listy JCR oraz ERIH. Jednocześnie zaznaczyć należy, że Habilitant publikuje swoje prace w innych czasopismach oraz monografiach zbiorowych, które są wyrazem współpracy i wskazywania ważnych problemów badawczych przez środowisko historyków oświaty i wychowania.

Odnosząc się do kluczowych kryteriów, wymienionych w art. 16 ust. 1 i 2 Ustawy z 14 marca 2003 r. *o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki* (ze zmianami z dnia 18. 03. 2011 r.), ocenie w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego podlegają: *osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora*, które powinny stanowić *znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej*, jak również *aktywność naukowa lub artystyczna* Habilitanta, **stwierdzam ich satysfakcjonujące wypełnienie.**

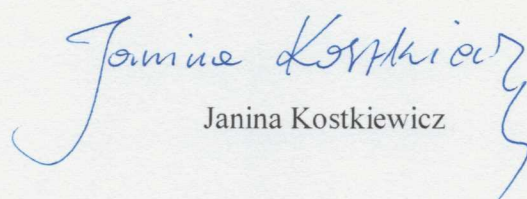
Na podoktorski dorobek naukowo-badawczy Dra Jacka Taraszkiewicza składa się łącznie 38 opublikowanych prac naukowych, w tym: dwie monografie autorskie, trzy monografie pod współredakcją Habilitanta, 18 rozdziałów w pracach zbiorowych, 12 artykułów w czasopismach, 3 recenzje książek z zakresu historii wychowania. Dorobek naukowo-badawczy Habilitanta jest spójny i jednoznacznie zawiera się w subdyscyplinie jaką jest historia oświaty i wychowania.

Mimo sformułowanych kilku uwag krytycznych i dyskusji z niektórymi kwestiami dotyczącymi dorobku Habilitanta, zaznaczyć chcę, że dostrzegam istotne, wysoce pozytywne znaczenie dorobku naukowo-badawczego Habilitanta dla reprezentowanej przez niego subdyscypliny, **do której wniósł istotny wkład.** Dorobek ten w sposób jednoznaczny **przyczynia się do rozwoju dyscypliny pedagogika, subdyscypliny historia oświaty i wychowania.** Ma to miejsce zwłaszcza w obszarze realizowanych badań nad dziejami, historyczną i współczesną rolą katolickiego szkolnictwa pijarów w Polsce. Na wysoce pozytywną ocenę zasługuje metodologiczna strona pracy badawczej Habilitanta, także praca nad porządkiem i uzupełnianiem opisu źródeł oraz bezpośrednio korzystanie z nich. Pozytywnie oceniam również aktywność naukową Habilitanta wyrażającą się w pracy organizacyjnej na Uniwersytecie; czynnej współpracy z naukowcami z ośrodków krajowych i zagranicznych wyrażającej się w udziale z referatami w konferencjach, publikacjach w językach obcych, członkostwie w radach redakcyjnych i naukowych serii wydawniczej i przewodniczeniu Radzie Programowej „Gazety Uniwersyteckiej”.

Reasumując: mimo, że Dr Jacek Taraszkiewicz nie spełnienia wszystkich kryteriów procedury w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego (zgodnie z treścią

Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, Dz. U. Nr 196, poz. 1165), stwierdzam, że zarówno dorobek naukowo-badawczy, aktywność naukowa Habilitanta, jak i Jego udokumentowana praca dydaktyczna i organizacyjna, spełniają w wystarczającym stopniu wymagania sformułowane w art. 16. Ustawy z 14 marca 2003 r. z późniejszymi zmianami z dn. 18. 03. 2011 i tym samym **stanowią podstawę nadania** Doktorowi Jackowi Taraszkiewiczowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie nauk społecznych, dyscyplinie pedagogika, subdyscyplinie historia oświaty i wychowania.

Kraków, 10 kwietnia 2016 r.

Janina Kostkiewicz